

دکتر عباسعلی گائینی
دانشگاه تهران

ضرورت پژوهش در استعدادیابی

جمع بندی این مطالعات، قد، وزن و درصد چربی بدن ($\%BF$) را از ویژگی های ضروری بدنی، برای یک فوتبالیست خوب شدن در آینده شمرده اند. در کنار آن، انعطاف پذیری، چابکی، توان و ظرفیت بی هوازی و هوازی خوب را نیز برای رسیدن به آینده روشن در فوتبال قطعی می دانند. به علاوه، توانایی اجرای مهارت هایی مثل دریبل زدن، ضربه پا (شوت)، ضربه با سر و کنترل توپ را حداقل مرز موفقیت در فوتبال بر شمرده اند. این ویژگی ها گویای آن هستند که تعریف روشنی از مسیر، امکان رسیدن به موفقیت در آینده را تا حدودی تضمین می کند و مداومت، کار علمی، غربالگری مناسب و سنجش های دقیق

توجه قرار گرفته اند، عده ای از رسیدن به قله های پیشرفت قهرمانی در رشته مورد نظر ناتوان بوده و تردیدهای جدی در برنامه های استعدادیابی به وجود آورده اند. سوانجام، بررسی های فراوان آشکار ساخت، استعدادیابی موضوعی چند عاملی است. با وجود فراهم بودن برخی ویژگی های آنترپومتریکی و فیزیولوژیک، شرایط لازم برای رسیدن به موفقیت قطعی در آینده تضمین نخواهد شد. مطالعاتی که در رشته های فوتبال انجام شده اند، «مهارت های روانی» شامل انگیزش، تمرکز، اعتماد به نفس، سبک توجه، و «مهارت های ادراکی حرکتی» مثل تصمیم گیری و پیش بینی، هوش بازیگری و شاخص های فرهنگی اجتماعی را بسیار مهم می دانند. در

با مطرح شدن بحث «استعدادیابی» در ورزش کشور، بسیاری اولین گام در فرایند پرورش قهرمانان را استعدادیابی می دانند. کسانی که بر موضوع استعدادیابی تأکید دارند، معتقدند: «استعدادیابی صرفه جویی در زمان مورد نیاز برای رسیدن به اوج عملکرد، منابع مالی، انسانی و غیره است. همچنین کارایی نظام قهرمان پروری را افزایش می دهد، کار مربی، ورزشکار و مدیر را آسان می کند و پشتوانه سازی را ممکن می سازد.»

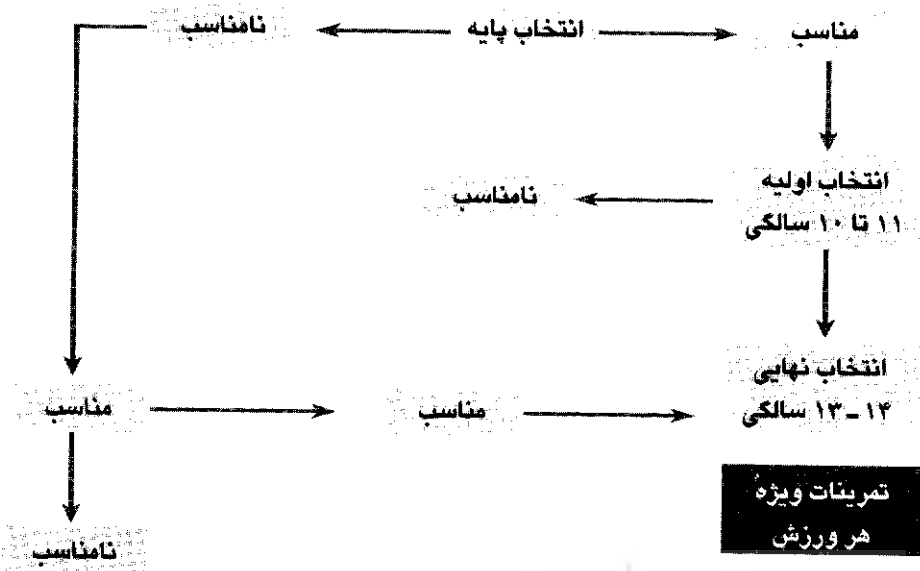
در بعضی کشورها، روش های گوناگونی برای کشف افراد مستعد انجام شده است که برخی از آن ها به نتایج روشنی نیز رسیده اند. با وجود این، در میان افراد مستعدی که مورد

و مرحله به مرحله، این مسیر روشن را به سوی هدف‌های نهایی رهنمون می‌سازد.

از چالش‌های دیگر موضوع استعدادیابی، سن کشف فرد مستعد و شناسایی وی در زمان مناسب است. در متون تأکید شده است، سن مناسب یادگیری و آموزش‌های اولیه را تسهیل می‌کند، سطح انگیزشی فرد مستعد و نظام تربیت‌کننده او با این آموزش‌های اولیه کامل می‌شود. در گذشته، اتحاد جماهیر شوروی سابق، سن طلایی فرد مستعد را ۱۰ تا ۱۱ سالگی می‌دانست و الگوی استعدادیابی در ورزش را بر پایه آن بنا کرده بود. روش سعی و خطای آن‌ها، سرانجام به الگوی مشخصی در فرایند استعدادیابی منجر شد که در شکل ۱ مشاهده می‌شود.

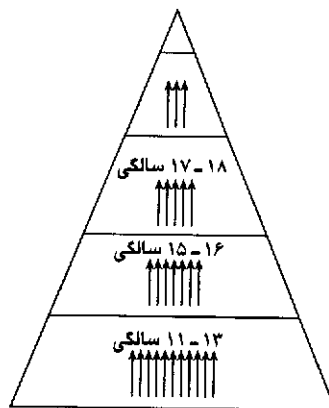
در آلمان شرقی سابق، نظام پیچیده ورزش قهرمانی ریشه در گزینش‌های صحیح اولیه داشته است. از بارزترین نمودهای فرایند استعدادیابی، کنترل همه‌جانبه فرد مستعد بود که تا حد زیادی، آزادی‌های فردی و اجتماعی، انتخاب شخصی، ذوق و سلیقه کودکان، نوجوانان و جوانان تحت الشعاع آن قرار می‌گرفت. گزینش نخبگان از میان بچه‌های نه تا ۱۰ ساله پس از آزمایش‌های دقیق صورت می‌گرفت و مسیر آینده، شرکت در فعالیت ورزشی و رسیدن به سطح نخبگی با قوت تمام پیگیری می‌شد.

در چین نیز الگوی هرمی پیچیده‌ای، برای انتخاب بهترین از میان داوطلبان بی شمار طراحی شده است. به نظر می‌رسد، کشور چین به دلیل برنامه استعدادیابی در سه دهه

شکل ۱

اخیر به پیشرفت‌های چشمگیری در ورزش جهان نائل آمده است. در مرحله‌های آغازین نوجوانان ۱۱ تا ۱۳ ساله مورد بررسی‌های اولیه قرار می‌گیرند و برجستگان به مرحله‌های بعدی راه می‌یابند. این هرم پویا به ورزش چین کمک کرده است تا ورزش قهرمانی پایداری در بسیاری از رشته‌ها مثل ژیمناستیک داشته باشد و سالیان متمادی بدون رقیب در صحنه جهانی حضور یابد. فشرده این الگوی استعدادیابی در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲

با واگذاری بازی‌های المپیک سیدنی به کشور استرالیا، آن‌ها نیز کشف و پرورش استعداد‌های ورزشی را در دستور کار خود قرار داده‌اند. در واقع، استرالیایی‌ها برنامه استعدادیابی و پرورش نخبگان رشته‌های ورزشی خود را از سال ۱۹۸۸ آغاز کرده‌اند. نتیجه این توجه و کار علمی، موفقیت‌های بسیار چشمگیر مجموعه ورزشی این کشور در بازی‌های المپیک سیدنی بود. همچنان در نظام استعدادیابی ورزش استرالیا، مسؤلیت‌های سنگینی متوجه مشاور ارشد استعدادیابی است. این مسؤلیت‌ها عبارتند از:

- طراحی و تنظیم برنامه‌ای که استعداد‌های ورزشی را در یک منطقه ویژه‌ای شناسایی کند.
- مشورت دادن به کمیته‌های مشورتی دیگری که نقش محدودتری دارند.
- کمیته‌های مشورتی کوچک‌تر، توصیه‌های لازم را به مربیان می‌دهند که در برنامه‌های آینده استعدادیابی شرکت می‌کنند.

مرحله‌ها	مدت	هدف	تمرین‌های ویژه پرورش استعدادها
مقدمانی	۳ تا ۱۰ سال	شناختن استعداد های ورزشی	تمرین‌ها و فعالیت‌های ورزشی کلی در مدارس
دوم (میانی)	۱۱ تا ۱۶ سال	انتخاب افراد مستعد و هدایت بزرگ‌زیدگان در ورزش‌های گوناگون	انجام تمرین در قالب تیم‌های مدرسه‌ای و باشگاهی
سوم (پایانی)	بالای ۱۶ سال	دستیابی به اوج عملکرد ورزشی	انجام تمرین در تیم‌های ملی

- طراحی و اجرای تحقیقات کاربردی چندبعدی در موضوع استعدادیابی.
- جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل، تفسیر و ارزیابی نتایج، ارائه اطلاعات و یافته‌ها در موضوع استعدادیابی به کارکنان حوزه علوم ورزشی و طب ورزشی، مربیان و جامعه ورزش.
- مرحله‌های متفاوت کشف و پرورش استعدادها در کشور استرالیا در جدول ۱ مشاهده می‌شوند.
- با این تفصیلات، هنوز اطلاعات درباره موضوع استعدادیابی، مورد اجماع نیست. بسیاری، شیوه‌های سنتی کشف قهرمان را کارآمدتر از شیوه‌های علمی و دقیقی می‌دانند که
- در کشور های یاد شده هم به اجرا در آمده است. با وجود این، روشن شده است که فرد مستعد:
- حرکات را سریع‌تر می‌آموزد و دوره یادگیری او کوتاه‌تر است.
- نحوه مصرف انرژی در وی اقتصادی است و با صرف انرژی کم‌تر، کار معینی انجام می‌دهد.
- در برابر فشارهای تمرینی از فرایندهای سازگاری فیزیولوژیکی مؤثرتری برخوردار است و در مقابل حجم و شدت تمرین‌ها بهتر تاب می‌آورد.
- با مربیان خود بهتر همکاری می‌کنند و شوق به موفقیت در آن‌ها بسیار بارزتر است.
- در روز مسابقه کم‌تر تحت تأثیر قرار می‌گیرد و توانایی‌های خود را به خوبی به نمایش می‌گذارد.
- از راهبردهای ابتکاری و ویژه‌ای در مواجهه با شرایط پیش‌بینی نشده استفاده می‌کند.
- در مقایسه با دیگران، بالاترین دستاوردهای تمرینی را دارد.
- در پایان، توجه به این نکته ضروری است که موضوع استعدادیابی موجودی است به نام انسان که با وجود گسترش حوزه رشته‌های علمی گوناگون- به ویژه علم بیولوژی- هنوز ناشناخته است. کسانی که می‌خواهند، به حد کمال از ویژگی‌های ذاتی یک فرد مستعد

جدول ۲

سن رسیدن به اوج عملکرد ورزشی	سن شروع تمرینات ویژه استعدادیابی	سن شروع تمرینات آمادگی عمومی	رشته ورزشی
۲۱-۲۸	۱۲-۱۶	۱۰-۱۲	بسکتبال
۲-۲۵	۱۲-۱۶	۱۲-۱۲	تندیس
۲۲-۲۶	۱۶-۱۷	۱۳-۱۵	میت زنی
۲۲-۲۸	۱۵-۱۶	۱۰-۱۲	بیسبال
۲۲-۲۸	۱۶-۱۸	۱۲-۱۵	دوچرخه سواری
۲۲-۲۶	۱۲-۱۶	۱۰-۱۲	هتدال
۱۸-۲۲	۱۱-۱۲	۸-۱۰	شیرجه زنان
۱۲-۱۸	۹-۱۱	۶-۸	شیرجه مردان
۲-۲۵	۱۲-۱۶	۱۰-۱۲	شمشیربازی
۲۲-۲۸	۱۲-۱۶	۱۰-۱۲	اسب سواری
۱۸-۲۵	۱۱-۱۲	۷-۹	اسکت نمایشی
۲۱-۲۵	۱۲-۱۶	۱۱-۱۲	هاکی روی یخ
۱۲-۱۸	۹-۱۰	۶-۸	زیمناسیک زنان
۲۲-۲۵	۱۲-۱۵	۸-۹	زیمناسیک مردان
۲۲-۲۶	۱۵-۱۶	۸-۱۲	جرود
۲۲-۲۶	۱۵-۱۷	۱۲-۱۳	قایق رانی (کانو)
۲۲-۲۵	۱۶-۱۸	۱۱-۱۲	پاروژنی (پاروینگ)
۲۲-۲۰	۱۷-۱۸	۱۲-۱۵	تیراندازی
۲۲-۲۶	۱۵-۱۶	۱۰-۱۲	اسکت سرعت
۲۲-۲۶	۱۲-۱۶	۱۰-۱۲	تورنال
۲۲-۲۶	۱۶-۱۸	۱۲-۱۴	تورنال آمریکایی
۲۲-۲۶	۱۶-۱۷	۱۳-۱۴	راگبی
۱۸-۲۲	۱۱-۱۲	۷-۹	تشیان زنان
۲۲-۲۶	۱۲-۱۵	۷-۸	تشیان مردان
۲۲-۲۵	۱۲-۱۵	۷-۸	نظریح

و بالاترین دستاورد به پیش برند. اطلاعاتی که تاکنون در زمینه استعدادیابی به دست آمده، در جدول ۲ به نمایش گذاشته شده است. در این عملکرد ورزشی ارائه شده است.

ورزشی برای موفقیت های ورزشی بهره برند، دائماً باید موضوع را تحت مطالعه داشته باشند تا با یافته های جدید علمی، گام های آتی را با کمترین هزینه